

**Аксар авыл жирлеге Советы
Зэй муниципаль районы
Татарстан Республикасы**

КАРАР

17.04.2026 ел

№ 17

Татарстан Республикасы Зэй муниципаль районының Аксар авыл жирлеге территориясендә Россия Федерациясе дәүләт урман фонды жиренә кермәгән һәм физик һәм юридик затларның хосусый милкендәге жирләргә яшел утыртмаларны булдыру, тоту һәм саклау кагыйдәләре турында нигезләмәне раслау хакында

«гавами хакимиятнең бердәм системасында жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2025 елның 20 мартындагы 33-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә, «Әйләнә-тирә мохитне саклау турында» 2002 елның 10 гыйнварындагы 7-ФЗ номерлы Федераль закон белән, Татарстан Республикасы Зэй муниципаль районының Аксар авыл жирлеге уставы, Татарстан Республикасы Зэй муниципаль районының Аксар авыл жирлеге Советы

КАРАР ИТТЕ:

1. Татарстан Республикасы Зэй муниципаль районының Аксар авыл жирлеге территориясендә Россия Федерациясе дәүләт урман фонды жирләренә кермәгән һәм физик һәм юридик затларның хосусый милкендәге жирләргә яшел утыртмаларны булдыру, тоту һәм саклау кагыйдәләре турында нигезләмәне кушымта нигезендә расларга.

2. Әлеге карар рәсми басылып чыккан көненнән үз көченә керә.

3. Әлеге карарны «Татарстан Республикасының рәсми хокукий мәгълүмат порталы»нда (PRAVO.TATARSTAN.RU) бастырып чыгарырга һәм Зэй муниципаль районының рәсми сайтында «Авыл жирлекләре» бүлегенә урнаштырырга.

4. Әлеге Карарның үтәлешен тикшереп торуну үземдә калдырам.

**Аксар авыл жирлеге
Советы башлыгы**



Ю.И.Гыйлманов



Кушымта
Татарстан Республикасы
Зэй муниципаль районының
2026 елның 17 апрельдагы
17 номерлы карарына

Кагыйдэләр

Татарстан Республикасы Зэй муниципаль районының Аксар авыл жирлеге территориясендә

**Россия Федерациясе дәүләт урман фонды жирләренә керми торган
һәм физик һәм юридик затларның хосусый милкендәге жирләргә кермәгән
яшел үсентеләр төзү, аларны тоту һәм саклау кагыйдэләре турында**

1. Гомуми өлеш

1.1. Агач утыртмалары белән бергә яшел территорияләр табигатьне саклау, уртача яклау, рекреацион, уртача рәсмиләштерүче һәм санитар-яклау функцияләрен үти, табигый комплекс территориясенен һәм жирлекнең яшел фондының состав өлеше булып тора.

1.2. Яшел территорияләренен урнашуы һәм чикләре тарихи барлыкка килгән планировканы һәм табигый компонентларны - рельефны, акваторияләрне һәм яшел утыртмаларны исәпкә алып билгеләнә.

1.3. Яшел утыртмаларны тоту һәм саклау Зэй муниципаль районының Гулкин авыл жирлеге башкарма комитетына йөкләнә.

1.4. Яңа төзелешкә яшелләндерелгән территорияләр төзү эшләре комплексы да керә. Яңа төзелештәге барлык эшләр билгеләнгән тәртиптә расланган, эшләнгән һәм расланган проект документациясе нигезендә гамәлгә ашырыла.

1.5. Татарстан Республикасы Зэй муниципаль районының Аксар авыл жирлеге территориясендә (алга таба - Авыл жирлеге) яшел үсентеләрне карап тоту эшләренә корыган, авария хәлендәге һәм декоратив күренешен югалткан агач һәм куаклар, үсемлекләренә санитар кисү керә.

1.6. яшелләндерү объектларын тоту - яшел утыртмаларны карау эшләре комплексы һәм яшелләндерелгән территорияләренә төзекләндерү элементлары. Яшел утыртмаларның эчтәлегә түбәндәгеләрне үз эченә ала:

- агымдагы ремонт,
- агачларны һәм куакларны карау буенча эшләр - өстәмә тукландыру, су сибү, чүп үләнә, үсемлекләренә яклау, тамыр системасын жылыту, токым куакларын бәйләү һәм бәйләү, жылылык яратучы үсемлекләренә (барлык тиешле эшләр белән), ашламаларны, чүп-чарны төяү һәм бушату, коры һәм авария хәлендәге агачларны кисү һәм башкалар;
- Чәчәкләрне карау эшләре - орлык чәчү, үсентеләр һәм суган үсентеләре утырту, су сибү, киптерү, чүп-чар жыю һәм башка эшләр;
- Чәчәкле вазаларны карау эшләре.

2. Яшел утыртмалар булдыру

2.1. Территорияне эзерләү

2.1.1. Территорияне эзерләү эшләрен жимерелергә тиешле корылмалардан, агач төпләреннән, төзелеш материаллары, чүп-чардан һәм башкалардан чистартудан, жыю урыннарын билгеләүдән, үсемлек грунтының бөкләнүеннән һәм аны төшерүдән, шулай ук территорияне яшелләндерү өчен файдаланылачак үсемлекләрне күчереп утырту урыннарыннан башларга кирәк. Туфрак утырмасын өчен органик чүп-чар сибү яисә нинди дә булса химик житештерү калдыклары белән рөхсәт ителми. Вак органик чүпне (опилкалар, йомычкалар, яфраклар) өелгән грунт белән аралаштырырга мөмкин.

2.1.2. Төзелеш майданчыгын оештырганда проектта сакланучы буларак билгеләп үтелгән барлык үсемлекләрне саклау һәм минималь зарарлау чараларын күрергә кирәк: кәефләндерү, түбән һәм киң ябалдашларны өлешчә кисеп алу, кәүсәләрне саклау, куакларның ябалдашларын бәйләү.

2.1.3. Яхшы үлән сабагы булган территориядә дернинаны кисеп алырга, аны саклау (полив, куллану) чараларын булдырырга һәм алга таба газонны урнаштырганда куллану чараларын күрергә кирәк.

2.1.4. Булган агачларны саклау өчен грунт катламы дәрәжәсен күтәрү кирәк булганда, кәүсә тирәсендә коры кое һәм дренаж системасын төзәргә кирәк; үсемлекләрне саклау дәрәжәсен киметкәндә, террасалар системасын һәм терәк стеналарны корырга яки, тамырларны зарарланудан саклаган (биеклекләрдән аз гына булса да) жир катламы янында туфрак өергә кирәк.

2.1.5. Территорияне корыган агачлардан һәм уңайсыз хәлдәге агачлардан чистарту агачларны урында бүлгәләп һәм алга таба кәүсәләрне алып чыгып яисә ауган агачларны читтә аерып алып башкарылырга мөмкин.

2.1.6. Агачларны һәм куакларны күчереп утырту өчен яраклы, әлеге яки башка объектларны яшелләндерү өчен, кагыйдәләр нигезендә казып чыгарырга һәм кулланырга кирәк.

2.2. Агач һәм куаклар утырту

2.2.1. Үсемлекләр утыртуның иң кулай вакыты - яз һәм көз, бу вакытта үсемлекләр табигый яфраксыз хәлдә (яфраксыман төрләр) яки үсемлек организмының физиологик процессларының түбән активлыгы халәтендә.

Туфрак эреп беткәннән һәм жылынганнан соң, бөреләр һәм бәбәкләр барлыкка килгәнгә кадәр, көзгә чөчүлекләрне яфрак коелганнан алып тотрыклы кырауларга кадәр утыртырга кирәк.

Ылыслы токымнар күчереп утыртуны иртә өлгергәнгә (март - апрель башы) һәм иртә өлгергәнгә (август - сентябрь башы) вакытка күчерәләр.

2.2.2. Торак пунктлар территориясенә бары тик таза, нык үскән, чикле параметрлы экземплярлар гына утыртылырга мөмкин.

2.2.3. Гибридлы тирәк агачлары (хатын-кыз экземплярлары), корыч үсентеләре булырга тиеш түгел.

2.2.4. Жиләк-жимеш жыйганда территорияне чүпли яки чәчәк атканда массакуләм аллергия реакцияләре китереп чыгара торган тирәк һәм башка үсемлекләрнең хатын-кызлар экземплярларына утырту рөхсәт ителми.

2.2.5. Агачларны һәм куакларны төзелештә булган кагыйдәләр һәм нормалар нигезендә утыртырга кирәк, аерым алганда, бинаның диварларынан һәм төрле корылмалардан алып үсемлекләрне утырту урынына кадәр ара регламентлана.

Корылмалардан үсемлекләрне утыртуга кадәр ераклык

Ераклыкны исәпләү чиге	Үсемлекнең күчәренә кадәр минималь ара, м	
	агач	куаклык
Бинаның тышкы стенасы, корылмалары	5,0	1,5
Тротуар кыры, бакча юлы	0,7	0,5
Урамның үтү өлеше	2,0	1,0
Яктырту челтәрен яклау	4,0	
Подошва и внутренняя грань подпорных, стенок	3,0	1,0
газ үткәргеч: тышкы торбалар өчен	2,0	-
газүткәргеч: полиэтилен торбалардан жир асты торбаларыннан (торбадан төрле якларга)	3,0	-
суүткәргеч, дренаж	2,0	-
Көч кабеле, элементә кабеле	2,0	0,7

Искәрмәләр:

1. Китерелгән нормативлар ябалдашы диаметры 5 метрдан артмаган агачларга карый һәм зуррак диаметрлы агачлар өчен арттырылырга тиеш.

2. Биналарның, корылмаларның, балалар учреждениеләренең тышкы стеналары янына агач һәм куаклар утыртканда инсоляциянең һәм табигый яктыртуның норматив дәрәжәләрен сакларга кирәк.

2.3. Яшел утыртмаларны тоту

2.3.1. Яшел утыртмаларны дәрәжә тоту буенча төп чараларның берсе - ябалдашлар кисеп алу. Эзләнүләренң түбәндәге төрләрен аералар: санитария, яшәртү, форма.

2.3.2. Наратны санитар кисеп алу иске, авыру, йокымсыраган һәм зарарланган ботакларны, шулай ук кронга яки бер-берсенә якынайган ботакларны алып ташлауға юнәлдерелгән.

Шулай ук үзәк көүсәдән очлы почмак яки вертикаль (пирамидаль формаларны кертмичә) өскә таба киткән бәбәкләр дә мәжбүри рәвештә юк ителергә тиеш.

Санитар обрезканы ел саен вегетация чоры дәвамында үткәрергә кирәк.

Әмма зур сандагы эре ботакларны бер үк вакытта алып ташлау максатка ярашлы түгел, шуңа күрә аларны экренләп, елына 1-2 ботак итеп алу яхшырак.

2.4. Чәчәклеләрнең төзелеше

2.4.1. Чәчәклек ул - бер үк, ике яки күпьяллык үсемлекләр утыртылган геометрик яки ирекле формадагы участок. Бу яшелләндерү объектының ин декоратив элементларының берсе.

2.5. Чэчэклэрнең эчтәлеге

2.5.1. Чэчәклеләрне тиешле тәртиптә тоту үсемлекләргә су сибүдән һәм юудан, туфрак кибүдән һәм чүп үләннәрен жыюдан, чэчәк аткан үсемлекләрне кисүдән, корткычлардан һәм авырулардан яклаудан, минераль ашламалар кертүдән, чүп-чардан жыюдан гыйбарәт.

2.5.2. Берьяллыктан һәм ике яшьлек чэчәкләрдән ясалган полив, жирне тамыр ятмасы тирәнлегендә дымлансын өчен, тигез булырга тиеш.